

Van Hoorne
Adelborst in dienst
van
De Ruyter

Van Hoorne
Adelborst in dienst
van
De Ruyter

Kees Duijzer

Schrijver: Kees Duijzer
Coverontwerp: DAZZL creations
ISBN: 9789402133479
© Kees Duijzer

Inhoud

1.	De uitreis	7
2.	Achtervolging op zee	32
3.	Van Hoorne in het nauw	55
4.	Nog meer beschuldigingen	78
5.	De krijgsraad	99
6.	Geruchten van oorlog	125
7.	De Ruyter blijft zwijgen	147
8.	De ontvoering	172
9.	Straf en genade	194
10.	Het drama van Kormatijn	214
11.	De executie	232
12.	Interventie in de West	252
13.	De storm	274
14.	Sluipvaart op de Noordzee	299
	Verklaring van enkele uitdrukkingen	329

1 De uitreis

“Sloep van de wal, meneer.”

Derde luitenant De Coster keek naar de kletsnatte adelborst die voor hem stond en hem had aangesproken. Hij volgde met zijn blik de aangewezen richting. Grauwe regensluiers hingen over het schuimende zeewater. De kust van Noord-Holland was nauwelijks te onderscheiden. Een donkergrijze streep verried de aanwezigheid van land. Het duurde enkele ogenblikken voor De Coster de vage vlek kon onderscheiden die zich van de streep land had losgemaakt. Snel richtte hij zijn verrekijker op die vlek en zag een sloep met meerdere riemen die worstelend met het woelige water op het schip aanhield. Bijna automatisch ging zijn blik naar de wimpel aan de grote mast om de windrichting te controleren. Die zat nagenoeg pal west en leek in kracht nog aan te wakkeren tot hard en misschien wel tot stormachtig. Het was een sombere, regenachtige voorjaarsdag in 1663.

Het fregat *Loevesteijn* lag al weken achter haar stevige ankerkabel op de rede van Texel. Om haar heen lagen de andere schepen van het Hollandse eskader voor anker. Met man en macht was er de laatste dagen gewerkt om de vloot te bevoorraden en gereed te maken voor een nieuwe reis. Maar nog waren de voorbereidingen niet klaar. En nu lag het werk al weer de gehele dag nagenoeg stil omdat het slechte voorjaarsweer maar aanhield. Mistroostig keek De Coster naar de wirwar van tuigage boven zijn hoofd waar het regenwater van afdroop. De blank geschuurde planken van de dekken daaronder glommen van het water. De schepelingen die door de dienst aan dek gebonden waren, probeerden zo goed en kwaad als het ging beschutting tegen de koude regen te vinden. Die aan dek niets te doen hadden zorgden er wel voor veilig benedendeks te blijven.

Hij richtte zijn kijker weer op de naderende sloep. Hij verwachtte geen bezoekers en alle officieren, de kapitein incluis, waren aan boord. Bevoorrading was uitgesloten want de sloep was te klein en te licht om daar een grote hoeveelheid goederen mee te vervoeren. De smalle ranke giek, door zes roeiers voortbewogen, bewoog heftig op de golven. Gelukkig liep het tij met de windrichting mee zodat de beruchte stroomrafelingen, waar dit gebied om bekend stond, afwezig

waren. Bovendien was het de dag tevoren doodtij geweest zodat de stroming minder sterk was dan de komende dagen.

Naast de sloepsonderofficier zag De Coster nog één andere figuur achterin de giek in de stuurstoel zitten. Het was een kleine gestalte, diep weggedoken voor de wind en het af en toe overkomende stuifwater. Nogmaals keek De Coster naar de wimpel. De wind leek te krimpen. De *Loevesteijn*, redelijk beschut liggend achter de Texelse kust, zou straks meer blootgesteld gaan worden aan de harde westenwind. Ondanks dat het fregat een redelijk groot oorlogsschip was, werd ze daardoor steeds beweeglijker op het woelige water. Bewoog ze zich in volle zee als een prachtige zeevogel, één met de elementen, hier werden haar bewegingen telkens verstoord door de dikke ankerkabel en leek ze meer op een narrige koe, die vastgebonden in de stal aan haar koptouw rukte.

De Coster wendde zich tot de adelborst, die niet van zijn zijde was geweken.

“Laat de hoogbootsman opkomen, jonker.” beval hij.

“Jawel, mijnheer.” De adelborst spoedde zich benedendeks.

De hoogbootsman, een reusachtige blonde kerel afkomstig uit Zeeland, verscheen snel als had hij verwacht dat zijn komst gewenst was. De Coster sprak de geheel in oliegoed gehulde hoogbootsman aan.

“De wind krimpt, Van Damme. We krijgen meer beweging in het schip. Verdubbel de ankerwacht. En houd een paar man gereed bij de valreep. Er komt een sloep van de wal.”

“Jawel, mijnheer.” De hoogbootsman tikte met zijn knokkels tegen de zijkant van zijn hoofd en ging heen om de bevelen uit te voeren.

De sloep was het fregat inmiddels tot op enkele honderden meters genaderd. Het water was zichtbaar woeliger geworden en het ranke vaartuigje danste op de golven. De Coster boog zich over de verschansing en keek naar beneden. Het grauwe zeewater stroomde schuimstrepen vormend langs de bruine eiken romp van het fregat. Inmiddels hadden zich een aantal schepelingen aan bakboord langs de verschansing opgesteld. Een sloep van de wal was altijd een interessante gebeurtenis die de eentonigheid aan boord verbrak. Welke voorname figuur kwam er nu weer aan boord? Wat voor nieuws zou er van de wal komen? Werd het varen? Zouden ze nu eindelijk eens naar zee gaan? Vol verwachting richtten tientallen paren ogen zich op de sloep.

Met een snelle, nauwkeurige manoeuvre, die ruime ervaring verried, bracht de sloepsonderofficier de giek ter hoogte van de grote rust aan bakboord. De haakvoor pikte in en greep de lijn die een der matrozen van de *Loevesteijn* hem toewierp. De Coster zag hoe de kleine gestalte, die tot het laatste moment in elkaar gedoken in zijn donkere jas in de stuurstoel had gezeten, overeind kwam en wankelend in de heftig op en neergaande sloep probeerde naar het midden te komen. Door de heftige bewegingen van het lichte vaartuig viel hij tegen een der roeiers die hem weer overeind hielp. De Coster zag een jong bleek gezicht, het lange donkerblonde haar hing in verwarde pieken tot op zijn schouders. De sloepsonderofficier schoot toe en ondersteunde de jongeman. Deze deed een poging om de grote rust te pakken. Hij was echter net te laat. Op het moment dat hij zich vastgreep, zakte de sloep alweer naar beneden en het volgende moment hing de jongeman met beide handen aan de rust en zakte tot zijn middel in het koude zeewater. Het scheepsvolk langs de verschansing joelde en vuurde de arme jongeling onder grote hilariteit met brullende kreten aan. Het lukte hem toch om zich enigszins op te trekken en uiteindelijk op de uitstekende balk van de grote rust te kruipen waar hij zich rillend vastklampte aan een van de jufferblokken. Op een teken van De Coster schoten twee matrozen toe en trokken hem vrij hardhandig over de verschansing. De onderofficier van de giek wierp een grote zeildoekse zak omhoog, die handig door een van de matrozen werd opgevangen, en gaf terstond bevel af te duwen. Staande in de stuurstoel groette hij de officier van de wacht terwijl de roeiers de giek met krachtige slagen terugroelden in de richting van het Nieuwe Diep.

De Coster keek met fronsende wenkbrauwen naar de druipende gestalte, die nu voor hem stond.

“Hubert van Hoorne, mijnheer. Adelborst voor de *Loevesteijn*.” Het kwam er bibberend en stamelend uit.

“Ach zo.” antwoordde de officier quasi meewarig. Hij zag een smal, bleek gezicht waarvan de eigenaardig groenachtige tint verried dat de maag van de nieuweling reeds teveel te verduren had gekregen van de heftige bewegingen van de kleine sloep.

Met interesse bestudeerde De Coster de levendige blauwe ogen die met een intelligente, waakzame uitdrukking snel de nieuwe omgeving opnamen. Er was een merkwaardig contrast tussen de tengere, ogenschijnlijk zwakke gestalte en de levenskracht die uit zijn ogen straalde.

"Meneer heeft zeker al zeebenen?" kon hij niet nalaten spottend te vragen. De jonge adelborst staarde de luitenant verlegen aan.

"Di-dit is mijn eerste schip meneer." hakkelde hij.

"Ah, juist. Nou, we zullen proberen om van u een model zeeofficier te maken, meneer Van Hoorne. Welkom aan boord van 's lands fregat *Loevesteijn*. Meneer Luymes zal u de weg wijzen naar uw verblijf. Gaat u zich eerst wat opknappen. Ik zal de kapitein op de hoogte brengen van uw komst."

De Coster wenkte een andere jongeman, die nog kleiner en nog jonger leek dan Van Hoorne. Hij had kort blond krulhaar en grote blauwe ogen die wat kinderlijk aandeden. De jongeman schoot toe en drukte de pas aangekomene de hand.

"Ik ben Pieter Luymes, adelborst." Van Hoorne greep de hem toegestoken hand en beantwoordde diens handdruk.

"Tsjonge, wat ben jij nat." riep Luymes uit.

Van Hoorne bekeek met een ongelukkige blik zijn natte plunje. Zijn lange donkerblauwe jas was geheel doorweekt en zijn broek en laarzen dropen van het water. Hij rilde.

"Inderdaad." bracht hij klappertand uit. Hij nam zijn grote zeildoekse plunjezak op en sjokte achter Luymes aan. De Coster keek de druipnatte gestalte na en schudde glimlachend zijn hoofd. Vervolgens richtte hij weer al zijn aandacht op het schip.

Van Hoorne volgde Luymes over het natte dek. Hij rilde voortdurend en voelde zich door en door koud en misselijk. Het water sopte in zijn laarzen. De jongeman ging hem voor, liep een steile gladde trap af, laveerde op het beweeglijke dek handig tussen rollen touwwerk en rechtopstaande vaten door en bracht via een volgende trap de kersverse adelborst in het halfduister benedendeks. Er hing in het benedenschip een bedompte, zurige lucht. Alle luiken zaten potdicht om regen en wind zoveel mogelijk te weren. In het schemerige licht kon Van Hoorne de vage omtrek van kanons onderscheiden. Verspreid tussen het geschut zaten of stonden mannen, donkere schimmige figuren.

Luymes opende een deur in een houten schot en wenkte hem naar binnen. Ze kwamen in een ruimte die spaarzaam verlicht werd door een sputterende vetkaars, vastgeplakt op een gedeukt tinnen bord.

"Welkom in ons riante verblijf." Luymes trad opzij en boog diep als een edelman die zijn kasteel aan een voornaam gast als verblijf aanbood. Van Hoorne keek vertwijfeld rond in de kleine, benauwde

ruimte. Zijn ogen begonnen wat te wennen aan het schemerige licht en vaag kon hij wat kisten onderscheiden, die kennelijk dienst deden als zitplaats. De vetkaars stond op een lage tafel. Een zware gestalte kwam van een van de kisten omhoog.

“Wie is dat, meneer Luymes?” klonk een rauwe, onvriendelijk stem.

“Adelborst Van Hoorne, meneer Van Maesdam”. antwoordde Luymes prompt met vlakke stem.

De ander ging staan en richtte zich zoveel mogelijk op, wat niet meeviel tussen de lage dekbalken. Hij monsterde Van Hoorne met priemende ogen. In het vage lichtschijnsel zag deze een pafferig gezicht onder een bos zwart krullend haar. Zijn ogen waren hard en glanzend, zijn rauwe stem paste niet bij zijn leeftijd. De man had een jeugdig voorkomen, maar had desondanks een fors, gezet postuur en een flinke buik. Hij kwam vlak voor Van Hoorne staan en keek hem doordringend aan.

“Ik ben de oudste adelborst aan boord. Jij doet wat ik zeg, begrepen! Jij bent nu de jongste, hier. Luymes zal je wel uitleggen wat je allemaal moet doen. Om te beginnen kun je straks de nor schoonmaken. Die andere klunzen maken er steeds een varkensstal van. Je moet van onder af beginnen zoals iedereen hier aan boord en verbeeld je maar niet dat je wat bent, want je bent niks. Hoor je dat? Niks!”

Met een grommend geluid beende de oudste adelborst langs Van Hoorne het verblijf uit, een vage geur van alcohol in zijn kielzog achterlatend.

Van Hoorne staarde de andere adelborsten verbijsterd aan. Luymes glimlachte.

“Trek het je niet aan. Dat is zijn manier van voorstellen. Hij is al jaren adelborst en had al lang luitenant kunnen zijn, maar hij heeft wat problemen gehad en dat zit hem wel eens dwars. Kom, dit is ons verblijf, ook wel de ‘nor’ genaamd. Je hebt geen scheepskist zie ik? Wel, we zullen de timmerman straks vragen om voor jou een echte scheepskist te timmeren. Voor twintig stuiver doet hij dat vast wel. Leg je plunjezak maar zolang daar in de hoek, op mijn kist. Hier heb je een hangmat, die je straks daar in de hoek kunt ophangen. Dat is voortaan jouw slaapplek. Het lijkt me nu het beste dat je je even wat opknapt. Het is gebruikelijk dat nieuw aangekomen officieren voorgesteld worden aan de kapitein en ik verwed er mijn schamele traktement onder dat je zo meteen je opwachting in de kajuit mag maken.”

Op aanwijzingen van Luymes, die na het vertrek van de oudste adelborst honderduit praatte, installeerde Van Hoorne zich zo goed en zo kwaad als het ging, waarna hij probeerde in het schemerdonker wat droge kleding uit zijn plunjezak op te vissen. Hij bezat echter maar een jas en die was nog drijfnat. Gelukkig ontpopte Luymes zich als een echte redder in nood, wist de drijfnatte jas ergens te drogen te hangen en leende een van zijn eigen jassen aan Van Hoorne, die de te krappe jas dankbaar aantrok.

Een uur later liep Van Hoorne weer achter Luymes aan over het beweeglijke dek. Het regende niet meer maar de wind was duidelijk toegenomen, want de bewegingen van het schip waren voelbaar heftiger.

Van Hoorne voelde zich als een weerloos lam terwijl de jongere adelborst hem door het schip leidde. Hij voelde zich ook verward en vreselijk moe door zoveel nieuwe indrukken. Hij was nog nooit aan boord van een zeegaand schip geweest en zag vele nieuwe dingen, waarvan hij niet wist waartoe ze dienden of hoe ze genoemd werden. Terwijl ze over het dek liepen keek hij omhoog en zag tegen de loodgrijze lucht de torenhoge masten en daartussen een gigantische wirwar van lijnen, kabels en dwarshouten, nog druipend van de regen. Hij voelde zich toch al niet jofel, maar een duizeling beving hem bij de gedachte dat hij straks ook nog in een van die torenhoge, heen en weer zwaaiende gevaarten zou moeten klimmen.

Ze belandden ergens achter in het schip bij een gesloten deur. Luymes klopte en deed open. Hij stapte even naar binnen en verscheen direct daarop weer in de deuropening en wenkte Van Hoorne. Met kloppend hart stapte deze de ruimte binnen. Daar stond hij oog in oog met de hoogste autoriteit op het oorlogsschip, de kapitein Johan van der Wael. Hij ging op een ongemakkelijke manier in de houding staan en meldde zich zoals hij dacht dat het zou moeten. Zijn stem klonk hees en sloeg over van de spanning. Onhandig haalde hij uit zijn kleding een vochtig geworden enveloppe, en overhandigde die aan de kapitein. Kapitein van der Wael was lang van gestalte, had een door weer en wind verweerd gezicht, een flinke ronde neus en merkwaardig heldere blauwe ogen onder borstelige wenkbrauwen. Zijn gezicht was omlijst door lang golvend blond haar waarin nog geen spoortje grijs te vinden was. Terwijl hij zijn nieuwste adelborst met een vorsende blik aankeek, pakte hij de brief aan. Nadat hij deze had gelezen stak hij Van Hoorne de hand toe.

“Welkom, adelborst Van Hoorne. U bent nu in dienst van de Admiraliteit van Amsterdam op een van 's lands oorlogsschepen. U bent aankomend officier van 's lands marine in Staatse dienst. Wij zullen zorgen dat u hier aan boord opgeleid wordt tot zeeofficier. Dat betekent keihard werken onder strenge discipline, meneer Van Hoorne. Volledige inzet en toewijding aan het schip, aan de vloot en aan ons land. U zult uw leven ervoor inzetten als dat van u wordt gevraagd. De Almachtige God helpe u daarbij.”

In de stilte die volgde op de korte toespraak van de kapitein werd er geklopt, waarna twee mannen de kajuit binnenkwamen. Ze waren beide gekleed in officierstenue en hadden hun zwierige, bepluimde hoeden onder de arm. De een was een vrolijk kijkende man, met een heldere, innemende blik in zijn bruine ogen. De ander was mager en had een vaalbleke gelaatskleur waarin de haakneus des te meer opviel. Zijn bleekgroene ogen loensten een beetje en keken Van Hoorne loerend aan. Van der Wael stelde de beide officieren aan Van Hoorne voor.

“Eerste luitenant De Munnik, tweede luitenant Schalmeij, adelborst Van Hoorne.”

De beide zeeofficieren gaven de nieuwe adelborst een hand, waarna de kapitein vervolgde: “Luitenant Schalmeij wordt je divisiechef. Hij zal je verder begeleiden in je opleiding en je studie van de navigatie en de krijgskunde ter zee. Is er iets?”

Het was in de kleine kapiteinskajuit behoorlijk bedompt geworden. De rare rukkende bewegingen die het schip maakte en het tekort aan verse lucht begonnen hun tol te eisen. Van Hoorne had zich in de sloep al misselijk gevoeld en hij voelde zich plotseling vreselijk beroerd worden. Het zweet brak hem aan alle kanten uit en hij voelde zijn maag hevig protesteren. Snel ging Luymes hem voor en kokhalzend haastte Van Hoorne zich weer aan dek. Met grote moeite lukte het hem de inhoud van zijn maag binnen te houden. Hij voelde zich beschaamd en doodongelukkig. De spottende blik waarmee de officieren hem hadden aangestaard toen hij haastig de kajuit uit vluchtte, werd onuitwisbaar in zijn geheugen gegrift: zeeziek op de rede van Texel! Voor zijn gevoel zou dat feit nog dagenlang hét onderwerp van gesprek aan boord blijven.

De volgende dagen hield het slechte weer aan. De luiken van het tussendek bleven zoveel mogelijk gesloten en de toch al bedompte

atmosfeer werd er met zoveel mensen aan boord niet beter op. De lucht van ongewassen lichamen, vermengd met kookluchtjes en de vage stank van het bielswater, stond als een muur voor wie uit de buitenlucht onderdeks kwam. Van Hoorne, wiens maag nog niet bekomen was van de onstuimige reis met de sloep, knapte er feitelijk niet door op. Aan dek, in de frisse voorjaarslucht, was het voor hem uit te houden, maar de aanhoudende regen en de harde gure wind joegen hem steeds weer naar beneden. Zodra hij benedende gekomen was sloeg die benauwde stinkende lucht weer toe en voelde hij zich draaierig, moe en misselijk worden. Tot overmaat van ramp bleek Van Hoorne het blijvende doelwit te zijn geworden van de bemoeizieke en plaagzuchtige geest van de oudste adelborst.

Eigenlijk was Van Maesdam een dieptreurig voorbeeld van mislukking. Met zijn drieëntwintig jaren had hij, naar de tijd gerekend, al lang luitenant behoren te zijn. Hij was echter een type dat graag anderen voor hem liet werken en de kastanjes door hen uit het vuur liet halen. Verantwoording nemen lag hem niet en aan het bestuderen en oplossen van navigatievraagstukken had hij een broertje dood. In feite deugde hij in geen enkel opzicht voor het zeeofficierschap bij 's lands marine, maar de telg van een vooraanstaande, invloedrijke familie vermocht veel. Toch was zijn luiheid en zijn onkunde dermate evident dat hij het in al die jaren nog niet verder had gebracht dan adelborst. En die frustratie probeerde hij te verdringen door stevig te drinken en zijn gezag als oudste adelborst te laten gelden over de jongeren.

Zo had hij zich ontwikkeld tot een ware potentaat, die in het adelborstenverblijf met ijzeren vuist regeerde over de andere, veel jongere adelborsten. Hij gedroeg zich als een sultan, maakte zelf de grootste troep maar liet wel de anderen de rommel opruimen, want als oudste adelborst was hij verantwoordelijk voor de orde en netheid in het adelborstenverblijf.

Van Hoorne, in ontwikkeling verder dan de andere adelborsten, ze waren op Van Maesdam na allemaal jonger dan hij, genoot vanaf het moment dat hij aan boord was gekomen de twijfelachtige eer het meest geliefde voorwerp van Van Maesdams plaagzucht te zijn geworden. Waarom werd hem niet duidelijk. Misschien omdat Van Hoorne met zijn zeventien jaar toch ouder en rijper was dan de anderen en hij door Van Maesdam als een bedreiging werd ervaren? Of omdat Van Hoorne, rustig en bedaard als hij was, niet inging op

diens spottende opmerkingen en schunnige grappen, terwijl de anderen dat wel deden?

De volgende dag al liet Van Maesdam hem kennismaken met zijn scherpe tong omdat Van Hoorne naar zijn zin te lui was en te traag in het schoonmaken van het verblijf. Toen hij ook nog van de pas aangekomene eiste dat deze zijn hangmat zou opbergen en Van Hoorne dat op rustige maar besliste toon weigerde, liet hij hem zijn harde vuisten voelen. Van Hoorne, beslist geen straatvechterstype, was zo beduusd door de onverwachte vuistslag dat hij er op dat moment niet aan dacht zich te verweren. Bovendien wist hij dat deelnemen aan een gevecht aan boord onherroepelijk tot een disciplinaire straf zou leiden en hij wilde niet al de eerste dagen een slechte indruk maken. Dus liet hij het er maar bij zitten, al kookte hij inwendig door het hem aangedane onrecht. Van zijn medeadelborsten hoefde hij trouwens geen steun te verwachten. Twee van hen heulden min of meer mee met Van Maesdam als honden, die hoopten dat hun meester hen af en toe een kruimel zou willen toeschuiven. De derde, Luymes, probeerde zich heel neutraal op te stellen, durfde zelfs op Van Maesdam af te geven als hij hem of een der anderen ver uit de buurt wist, maar als de oudste adelborst hem een van zijn stekende blikken toewierp kroop hij diep in zijn schulp. Er zat Van Hoorne niets anders op dan de onderdrukking en de pesterijen van Van Maesdam voorlopig te slikken en dus schikte hij zich in zijn lot.

Op de derde dag na Van Hoorne's aankomst aan boord van de *Loevesteijn* brak de zon door en ging de wind liggen. De luiken werden open gezet en frisse, gezonde voorjaarslucht drong door de geschutspoorten het benedenschip binnen. Aan dek ontstond direct een grote bedrijvigheid. Veel karweitjes waren door het aanhoudend slechte weer blijven liggen en natuurlijk wilde iedereen wel van de al warme voorjaarszon genieten. Bovendien ontstond er diezelfde morgen op de rede een enorme drukte door de vele sloepen en barkassen, die vanaf de vloot richting Nieuwediep trokken. De bevoorrading van de vloot had dagenlang stil gelegen en kwam meteen weer op gang. Diezelfde dag nog kwamen meerdere grote barkassen bij de *Loevesteijn* langs en werden ontelbare vaten met zout vlees, vaten met water en zakken met gedroogde erwten en scheepskaak aan boord gehesen. Dit werk ging de gehele dag door tot de ondergaande zon het onmogelijk maakte. Ook de volgende dagen bleef de bevoorrading in hoog tempo doorgaan. In deze dagen leerde

Van Hoorne zich aan te passen aan een totaal andere wereld dan hij voorheen gewend was. De primitieve leefomstandigheden, de ruwe taal en gewoonten, het leren leven met veel mensen op een klein oppervlak, de eerste dagen had het hem onoverkomelijk geleken en meermalen had hij zich afgevraagd of hij wel de juiste keus had gedaan. Wilde hij wel aan een carrière van zeeofficier beginnen? Vooral toen hij zich de eerste dagen ziek en ellendig had gevoeld en ook nog de spotternijen en pesterijen van Van Maesdam had moeten ondergaan, was de gedachte meermalen bij hem opgekomen om desnoods maar overboord te springen en terug te zwemmen naar de wal. Terwijl hij eens te kooi lag had hij zich dat met zijn sterke fantasie al helemaal voorgesteld. Hij was geen geoefend zwemmer en in zijn verbeelding zag hij zichzelf al halverwege het Marsdiep, worstelend in de sterke stroming om boven te blijven en hij voelde hoe hij onontkoombaar naar de zwarte diepte werd gezogen. Bij die gedachte kreeg hij het Spaans benauwd, voelde even een golf van paniek om zijn hart slaan en hij werd een moment overweldigd door het afschuwelijke gevoel dat hij als een rat in de val zat.

Gelukkig beschikte hij over een sterk aanpassingsvermogen. Toen de zon doorbrak en het vrolijke zonlicht en de frisse lucht het verblijf aan boord een stuk veraangenaamden, brak ook in het innerlijk van Van Hoorne de zon door en begon hij zijn omgeving met meer interesse in zich op te nemen. Zijn misselijkheid was verdwenen en zelfs de rare vieze luchtjes in het benedenschip vond hij tot zijn verbazing niet meer zo afschuwelijk. Liep hij in de eerste dagen als een kat in een vreemd pakhuis rond, struikelend over de meest vreemde voorwerpen, nu begon zijn gevoel voor ordening en systematiek hem in staat te stellen de logica van bouw en inrichting van het schip te begrijpen. Hij leerde vele nieuwe termen en begrippen waarvan hij nog nooit had gehoord. Hij leerde de organisatie aan boord en het wachtsysteem kennen en hij leerde zijn eigen rol in het geheel. Van Hoorne was als aankomend officier gekoppeld aan de tweede luitenant Schalmeij en liep samen met hem de wacht. Schalmeij was een vreemd en ondoorgrondelijk personage. Hij maakte op Van Hoorne een norse, gesloten indruk en deze kon van hem eigenlijk geen hoogte krijgen. De man had hem vanaf het begin met een wantrouwende, loerende blik aangekeken en daarmee Van Hoorne het onplezierige gevoel bezorgd dat de officier hem niet mocht. Dit stak hem des te meer daar hij zelden met iemand overhoop lag en zelf niet

de aard had om mensen zonder reden te wantrouwen of onaardig te vinden. Hij wist niet goed hoe hij er mee overweg moest en er met iemand over praten durfde hij niet. Dit gaf hem een ellendig gevoel van eenzaamheid dat de eerste zonnige ogenblikken van zijn verblijf aan boord weer geheel overschaduwde. Er waren nu al twee mensen aan boord van dit schip die hem zonder aanwijsbare reden niet mochten en hij wist niet wat hij er mee aan moest.

Zo kropen de dagen voorbij terwijl de vloot op de rede van Texel bleef liggen. De bevoorradings ging nog steeds door maar niemand wist met zekerheid te zeggen waarheen de reis zou gaan. Geruchten waren er te over. Een expeditie naar de Oostzee zeiden sommigen, maar anderen wierpen tegen dat, sinds de dood van koning Karel X van Zweden en het nog geen drie jaar geleden getekende vredesverdrag tussen de Republiek der Nederlanden, Zweden en Denemarken, er geen reden was om een sterk bewapend eskader naar die wateren te zenden.

“We gaan een expeditie tegen de Engelsen beginnen.” riepen anderen. Maar alhoewel de verstandhouding tussen Engeland en De Nederlanden al jaren gespannen was en meer bestond uit het gedogen van elkaar dan dat er van werkelijke vrede sprake was, hadden zich sinds de dood van Cromwell en de latere troonsbestijging van Karel II nauwelijks incidenten voorgedaan.

“We gaan weer naar de Middellandse Zee”, wisten weer anderen. Maar nog vorig jaar had viceadmiraal De Ruyter tijdens een expeditie in de Middellandse Zee met tal van zeerovers afgerekend en waren door hem met de Barbarijse staten verdragen afgesloten die aan de overlast, die de Hollandse koopvaardischepen voortdurend van de zeerovers ondervonden, een eind moesten maken.

“Ha,” sneerden sommige ervaren en welbespraakte zeelui, “ge denkt toch zeker niet dat die woeste rabauwen, die heidense dieven en bedriegers met een paar verdragen zijn te vangen? Ze verkopen hun eigen moeder en zusters op de slavenmarkten als het hen voldoende oplevert.”

Van Hoorne hoorde enkele van deze gesprekken aan. Sinds het verlangen om dienst te gaan doen op 's lands vloot in hem vaste vorm had aangenomen, had hij zich wat meer verdiept in de politieke omstandigheden waarin de Republiek de laatste jaren had verkeerd. Hij voelde zich echter nog te jong en had nog te weinig politiek inzicht om zich een helder oordeel te vormen en aan deze gesprekken deel te nemen. Wel groeide ook bij hem de spanning met de dag en hij was

uitermate nieuwsgierig waarheen de nieuwe zeereis hen zou voeren. Ondanks de eenzaamheid en de onzekerheid, die aan zijn innerlijk bleef knagen voelde hij toch een groeiend verlangen naar het grootse moment, dat in die torenhoge masten boven hem de zeilen zouden opbollen in de wind en het fregat de oneindige zee zou gaan bevaren. Op een dag deed Van Hoorne als adelporst van de wacht dienst aan dek. Hij stond op enkele passen afstand van luitenant Schalmeij, die in gesprek gewikkeld was met de eerste luitenant Dirk de Munnik, toen een daverend kanonschot over het water klonk. Geschrokken wendde Van Hoorne zich in de richting van het donderende geluid. Van het vlaggeschip, dat aan stuurboord achteruit op enkele kabellengten afstand voor anker lag, dreef een grote wolk grijswitte kruitdamp langzaam op de zuidwestelijke wind weg.

“Melden, meneer Van Hoorne!” snauwde Schalmeij hem toe. “U bent toch adelporst van de wacht? Mankeert het u aan uw oren en ogen?” “S-s-sein van de vlag, meneer Schalmeij. Eh, eh, ik weet niet wat het sein betekent, meneer” Van Hoorne voelde zich rood tot achter zijn oren worden. Hij had al verschillende seinen geleerd, maar een enkel kanonschot kon hij niet thuis brengen.

“Kijk dan uit uw bijziende ogen, meneer!” snauwde Schalmeij andermaal. “Welke vlag voert het vlaggeschip?”

Van Hoorne tuurde nogmaals naar het grote oorlogsschip en zag nu hoe een grote witte vlag van de top van de grote mast woei.

“Een witte vlag, meneer. Eh, het vlaggeschip seint voor krijgsraad, meneer.”

“Heel goed, meneer Van Hoorne.” teemde Schalmeij, “Die weke grijze massa in uw hoofd, die voor hersens door moet gaan, begint dan eindelijk toch te werken. Ga de kapitein waarschuwen.”

In de kajuit was kapitein Van der Wael al bezig zijn jas aan te trekken toen hij het sein van Van Hoorne doorkreeg.

“Bedankt, meneer Van Hoorne. Laat ogenblikkelijk mijn sloep gereedmaken”.

Het was de eerste keer, sinds Van Hoorne aan boord was gekomen, dat er een krijgsraad op de vloot werd gehouden en de verwachtingen onder het volk van de *Loevesteijn* waren gespannen. Toen de kapitein met het nodige ceremonieel van boord ging was er duidelijk meer scheepsvolk in de buurt van de valreep dan normaal. De spanning was op ieders gezicht te lezen en menig een probeerde een glimp van het gelaat van de kapitein op te vangen. Deze stapte echter met een

houding van volkomen onverschilligheid van boord en keurde niemand een blik waardig.

Nadat de kapiteinsgiek was afgestoten en in de richting van het vlaggeschip werd geroeid, bleef een groot aantal schepelingen in de buurt van de valreep in gesprek. Vele ogen bleven gericht op de sloep die nu bijna het vlaggeschip had bereikt en achter het grote oorlogsschip omvarend uit het zicht verdween. Van de andere schepen van het eskader waren eveneens sloepen naar het vlaggeschip onderweg.

“Wat staan die lui daar te lanterfantten, meneer Van Hoorne!” bulderde Schalmeij. “Hebt u uw ogen in uw zak, of zo? Hoogbootsman, zet die mannen ogenblikkelijk weer aan het werk. Tien zweepslagen voor de laatste man die hier straks nog staat!”

Geschrokken staarde Van Hoorne naar de tweede luitenant. Hij was net als de maats meer geboeid geweest naar wat er op de rede gebeurde dan dat hij zich met de gang van zaken aan boord bezig hield. En nu begon die tweede officier ook al met strafbedreigingen aan te kondigen! Van Hoorne had tot dusver nog geen kennisgemaakt met de lijfstraffen waarmee de discipline op 's lands vloot in de regel werd afgedwongen. Alhoewel een straoefening eigenlijk een vrij alledaags verschijnsel was op een oorlogsbodem, was het tijdens de dagen met slecht weer nog niet voorgekomen.

De woorden van Schalmeij hadden evenwel effect. De maats dropen snel af. Sommigen wierpen heimelijk een vernietigende blik in de richting van de officier maar voor de hoogbootsman en zijn maats aan dek verschenen, waren allen verdwenen.

Schalmeij slenterde op zijn magere benen het halfdek rond en keurde de adelborst verder geen blik meer waardig, hem daarmee verder in onzekerheid latend of hij nu wel of niet had geblunderd. Verweet de tweede luitenant hem nu dat hij niet had opgetreden tegen de lanterfantende maats? Of was het een alledaags incident waarop de officier routinematig had gereageerd? Van Hoorne voelde zich er uiterst ongemakkelijk onder en besloot voortaan nog scherper op te letten.

Het was al ver in de namiddag toen Van Hoorne, die voortdurend het vlaggeschip scherp in het oog had gehouden, bewegingen van sloepen rond de oorlogsbodem ontwaarde. Zodra hij zag dat een sloep zich losmaakte van het schip en hun richting uitkwam meldde hij dit onmiddellijk bij Schalmeij.

“Heel goed, meneer Van Hoorne. Laat de valreepsgasten aantreden.” bromde de luitenant.

Als een lopend vuurtje ging het door het schip dat de krijgsraad was afgelopen en dat de kapitein weer aan boord terugkeerde. Ongemerkt verzamelde zich weer een grote groep schepelingen aan dek waarvan de meesten met gespannen gezichten de komst van de kapitein afwachtten. Deze kwam met het gebruikelijke ceremonieel weer aan boord, maar zijn gezicht verried geen enkele emotie en na enkele woorden met Schalmeij te hebben gewisseld verdween hij weer in zijn kajuit, iedereen in onzekerheid achterlatend. Schalmeij wendde zicht tot Van Hoorne.

“Breng uw luie ledematen in beweging, meneer Van Hoorne, en verwittig de andere officieren dat er vanavond scheepsraad wordt gehouden in de kajuit van de kapitein. Adelborsten worden ook verwacht. De hoogbootsman neemt de wacht waar. Allé, ingerukt!”

Het was die avond bomvol in de kleine kapiteinskajuit. Fregatten waren nu eenmaal veel kleiner dan de grote oorlogsbodems, de tweedekkers met meer dan 60 stukken geschut. Het comfort voor de officieren was er veel geringer, vergeleken met de grote schepen en zo moest ook een fregatkapitein het stellen met een kleine ruimte, benauwd door de lage dekbalken, waaronder een volwassen man zich nauwelijks kon uitstrekken.

Door de ramen in de spiegel drong het laatste licht van de ondergaande zon naar binnen. Van der Wael had reeds enige kaarsen laten ontsteken, die het vertrek spaarzaam verlichtten en spookachtige schaduwen op de houten wanden wierpen.

In het midden van het vertrek stond een grote houten tafel, zonder kleed. Op de eenvoudige stoelen er omheen zaten de luitenants van de *Loevesteijn*. De kapitein zat op zijn vaste plaats, aan het hoofd van de tafel, zijn rug gekeerd naar de spiegelramen. De adelborsten zaten op de overgebleven zitplaatsen langs de wanden van de kajuit en volgden het gesprek.

De kapitein voerde het woord. De krijgsraad had zekerheid verschaft voor wat betreft het doel van de op handen zijnde expeditie. De viceadmiraal was vandaag teruggekeerd uit 's Gravenhage met orders van de Staten-Generaal. De kapitein hield enigszins dramatisch een kort moment zijn mond dicht waarin allen hem gespannen aanstaarden.

“We gaan andermaal naar de Middellandse Zee.” zei hij toen.

Ongelovig staarden allen hem aan.

“Maar kapitein,” wierp De Munnik op, die aan zijn rechterhand zat, “er waren vorig jaar zulke belangrijke en goede verdragen met de Barbarijse staten afgesloten. De zeeroof zou daarmee toch voor een groot gedeelte zijn afgelopen?”

De andere officieren vielen hem bij maar Van der Wael maakte een afwerend gebaar. Een ironisch lachje speelde om zijn lippen.

“Heren, dacht u nu heus dat zeeroovers en boeventuig zich iets gelegen zouden laten aan een verdrag met Holland? Een stukje papier? Kom nou toch. Wij weten wel beter en gelukkig zien de Hoogmogende Heren van de Staten-Generaal dit ook wel in. Een verdrag wordt door de Barbarijse staten alleen nageleefd als wij steeds in hun nabijheid zijn en regelmatig onze tanden laten zien. Zodra de bevoorrading is afgerond vertrekt het eskader naar zee, bestemming: de Barbarijse kust. Wij blijven deel uitmaken van het eskader maar zullen wellicht ook zelfstandige taken toebedeeld krijgen.”

“Prijzengeld!” riep De Coster.

Van der Wael lachte. “Laten we dat hopen.” sprak hij. “De Staten kunnen best geld gebruiken en de admiraliteiten ook. Er zijn volop plannen voor nieuwe oorlogsschepen maar zonder geld geen vloot.” Het gesprek had een andere wending genomen waarin iedereen zich kon vinden en waarbij over en weer de kansen werden besproken op het buitmaken van rijk beladen kaperschepen. De adelborsten zaten nog steeds op hun plaatsen aan de wand en hoorden het gesprek aan. Van hen werd niet verwacht dat zij zich ongevraagd in de gesprekken van de officieren zouden mengen. Van Maesdam begon een fluistergesprek met een van de andere adelborsten en op dat ogenblik voelde Van Hoorne zich verloren in het gezelschap. Onwillekeurig keek hij de kajuit rond en bemerkte dat verschillende officieren in groepjes met elkaar in gesprek raakten. De Coster en Schalmeyj debatteerden heftig over een prijzengeldkwestie die kennelijk tijdens een vorige reis had gespeeld en het viel hem op dat de tweede luitenant keer op keer met een priemende vinger naar de borst van De Coster wees, zonder hem overigens aan te raken. De man had iets dwingend over zich, iets fanatieks, iets wat zijn vader ‘drammerigheid’ zou hebben genoemd. De Coster leek zich er evenwel niet door van de wijs te laten brengen en discussieerde vrolijk door.

Van Hoorne kon zich op dat moment moeilijk inleven in het onderwerp prijzengeld. Oh, hij wist heus wel dat in gevechten en schoonmaakacties op zee vijandelijke schepen werden buitgemaakt, meestal kapers en zeerovers. De buit werd dan verkocht waarbij de opbrengst volgens een bepaalde verdeelsleutel ten goede kwam aan de Staten en de admiraliteit, maar ook aan de kapitein en zijn bemanning. En hij kon zich voorstellen dat vooral de oudere en meer ervaren officieren op dit moment hun fantasie lieten gaan. Een succesvolle expeditie met veel prijzen in het vooruitzicht zou best inspirerend kunnen werken. Maar op de een of andere manier maakte het vooruitzicht op prijzengeld geen indruk op hem.

Vanaf het moment dat de kapitein het doel van hun reis had aangekondigd, werd hij diep in zich een vreemd onrustig gevoel waar. Hij kon het niet goed thuisbrengen en vroeg zich af wat de oorzaak ervan kon zijn. Hij voelde zich bedrukt en opgewonden tegelijk. Hij verlangde naar avonturen en naar verre landen en streken maar ook voelde hij een vreemd droevig gevoel. Tegelijk voelde hij zich belachelijk! Hij begon toch zeker nu al geen heimwee te krijgen?! Het benam hem de lust om met de andere adelborsten mee te doen die nu allen met elkaar over de op handen zijnde expeditie babbelden. Hij voelde zich opgelucht toen de kapitein uiteindelijk om orde vroeg. “Mijne heren. We staan aan de vooravond van een nieuwe reis. We hebben de taak om de wereldzeeën voor onze handelsvloot open te houden en de belangen van onze natie overal ter wereld, desnoods met inzet van ons eigen leven, te verdedigen. We hebben een geweldige admiraal die voor ons uit gaat. Zowel hij als ik verwachten van u dat u zich met hart en ziel aan de opgedragen taak zult wijden. We zullen de Hollandse driekleur op de Middellandse Zee laten wapperen en het tuig van Barbarije tonen dat met ons niet valt te spotten. We zullen de goede en Almachtige God bidden dat Hij ons zal bewaren en ons de overwinning zal geven.”

De andere officieren mompelden en knikten instemmend waarna de kapitein voorging in gebed. Het verwonderde Van Hoorne zeer dat een kapitein van een oorlogsschip als een dominee een gebed uitsprak. O zeker, hij was godsdienstig opgevoed, kwam thuis regelmatig in de kerk en was het gebed gewend, maar in deze sfeer kwam het gebed vreemd en wat overdreven over. Hij vond het haast ongepast. Niettemin sloot hij zijn ogen en luisterde naar de nu wat eentonig klinkende stem van de kapitein. Het koste hem moeite om zich erbij te

houden en voor hij het wist dwaalden zijn gedachten af. Het onrustige gevoel bleef aan zijn binnenste knagen en hij bleef zich afvragen wat hem toch mankeerde. Was hij bang voor komende gevechten? In zijn fantasie zag hij een beeld van twee met elkaar strijdende oorlogsschepen. Hij zag zichzelf in een duel met een woest uitziende zwaargebouwde zeerover, gewapend met een vlijmscherp kromzwaard. Hij stelde zich voor hoe hij met de tegenstander het gevecht aanging en hoe deze hem met het kromzwaard belaagde toen iemand hem op de schouders tikte.

“Hé, vrome! De kapitein heeft al lang amen gezegd hoor.” Verschrikt keek Van Hoorne om zich heen. Van Maesdam stond gebogen onder de lage dekbalken voor hem en keek hem spottend aan. Hij zag dat de andere officieren al opstonden en hem eveneens lachend aankeken. Een gevoel van schaamte overviel hem. Was hij daar zo door zijn gedachten inbeslaggenomen dat hij zijn omgeving totaal was vergeten. En natuurlijk moest die kwal van een Van Maesdam hem daarmee confronteren. Dat maakte het allemaal nog erger.

Terwijl iedereen de kajuit verliet op weg naar hun eigen verblijf voelde Van Hoorne zijn humeur ongeveer tot het nulpunt zakken. Hij zag de andere adelborsten lachend en grappen makend in de richting van de nor gaan en besloot hen niet te volgen. Hij bleef liever aan dek om in het donker een stil plekje op te zoeken waar hij zijn gekwetste gevoelens weer op orde kon krijgen en hopelijk iets van zijn eigenwaarde kon terugvinden.

Twee dagen later brak het lang verwachte moment aan. In alle vroegte roerden de trommels op alle oorlogsschepen die op de rede voor anker lagen. Schelle bootsmansfluitjes verscheurden de stilte en riepen alle hens aan dek. Matrozen vlogen bij het licht van de opgaande zon in het want en hun vlugge handen maakten de zeilen los, die tot nog toe strak op de dwarshouten waren vastgebonden. Van Hoorne stond op zijn post op het geschutsdek en assisteerde de hoogbootsman bij het inhieuwen van de ankerkabel. Hierdoor kon hij het vertrek van de rede van Texel niet zien. Hij was teleurgesteld maar berustte er in. Het ankerspil moest nu eenmaal bemand worden. Daar was niets aan te doen. Hij hoopte dat hij spoedig aan dek mocht zodat hij nog een glimp van het verdwijnende Holland zou kunnen zien. Zwijgend en met zijn houding verlegen hield hij zich op de achtergrond toen het bevel “Anker op!” van boven werd doorgegeven.

In het schemerige licht op het geschutsdek zag hij hoe op een bevel van de hoogbootsman de rugen van de mannen rond het ankerspil zich kromden terwijl ze zich op de windbomen wierpen. Enkele hoogbootsmansmaats stonden er omheen, af en toe een luide aansporing schreeuwend naar iemand die zich niet voldoende leek in te spannen.

“Hé, luie bliksem! Er tegen aan daar! Wat is dat, Chieltje? Wil je de rotan voelen?”

Een kreet uit de groep kreunende en zwetende mannen bewees dat het voor Chieltje niet bij een waarschuwing was gebleven. Met schorre stem zette een van de oudere matrozen een bekend zeemansliedje in en weldra vermengde het gekreun en gepiep van het spil en de aanmoedigingskreten van de hoogbootsmansmaats zich met het uit dertig rauwe kelen gezongen liedje. Het kwam op Van Hoorne allemaal wat onwettelijk over en nieuwsgierig wierp hij een blik op het gezicht van de hoogbootsman, maar dat bleef onbewogen terwijl diens grijze ogen de modderige ankerkabel volgden die nu door het kluisgat naar binnenkwam en door enkele maats in de pispak werd gestuwd. Er klonk geschreeuw en gestommel aan dek en direct daarop naar beneden:

“Vast hieuwen!”

Een kort signaal op de fluit van de hoogbootsman en de mannen aan het spil stonden stil, hijgend en kreunend van inspanning. Een van de spilgasten maakte een opmerking waarop een luid gelach het gehijg overstemde. Van Hoorne had de opmerking niet verstaan maar de zich nijdig samentrekkende wenkbrauwen van de hoogbootsman wezen erop dat de gemaakte opmerking disciplinair niet door de beugel kon. “Bek dicht, daar! Nog een zo'n opmerking en het wordt kromsluiten voor jou, Gijs Beukelsz! Provoost, noteer de naam van degene die zijn mond nog een keer open doet!”

De hoogbootsman trad een pas achterwaarts en boog zich naar Van Hoorne terwijl hij in diens oor bromde:

“Meneer, die slampamper daar is steeds bezig de boel te zieken. Als je hem ook maar een duim de ruimte geeft dan gaat hij met de hele discipline aan de haal. Houdt u hem in de gaten.”

Van Hoorne keek naar de groep mannen en trachtte de bedoelde Gijs Beukelsz te onderscheiden maar een nieuw bevel klonk van boven en terwijl de ankerkabel werd belegd trokken de mannen de spaken uit het spil en de groep trok zich terug op de achtergrond. Maar Van

Hoorne begreep dat hij nog kansen te over zou krijgen om met Gijs Beukelsz nader kennis te maken.

Er klonken nog steeds bevelen van boven en Van Horne stond te popelen om aan dek te gaan maar de ankerrol had nog geen order gekregen om in te leggen en dus zag hij zich gedwongen om naast de hoogbootsman op zijn post te blijven. Af en toe wierp hij een verstolen blik door een geopende geschutspoort, maar langs het grote zwarte kanon zag hij enkel grijs zeewater.

Plotseling voelde hij een andere beweging in het schip. Ook hoorde hij een krakend geluid dat hij niet eerder had gehoord. Het leek of de gehele structuur van het schip protesteerde en toen voelde hij hoe het dek onder hem begon te hellen naar stuurboord. Het duurde enkele ogenblikken tot het tot hem doordrong maar toen beseftte hij dat ze onder zeil waren. Eindelijk bevond hij zich op een varende schip. Ze gingen nu echt naar zee! Een tintelend gevoel van opwindning ging door hem heen. Zijn lang gekoesterde wens, zijn droom ging in vervulling!

Ze waren Texel al ruim gepasseerd door een van de zeegaten toen Van Horne toestemming kreeg om aan dek te gaan. Van de gehele manoeuvre van onder zeil gaan en vertrek had hij nagenoeg niets gezien maar de nieuwe indrukken die hij nu opdeed maakten dat ruimschoots goed. Hij kreeg enkele ogenblikken om te genieten van het vroege lentezonnetje dat zijn waterig licht over de Hollandse kust uitgoot. Het zeewater tussen de kustlijn en het fregat was groengrijs maar zag er kalm uit terwijl het langzaam aan hen voorbij gleed. Hij keek omhoog en zag de grijze zeilen strak in de wind staan. De zware masten ertussen torenden omhoog, stoer en sterk. Hij zag vele maats nog in het want en op de ra's bezig met allerlei klussen. Dingen die voor hem nog onbegrijpelijk waren en hem het onzekere gevoel gaven er nooit mee vertrouwd te zullen raken.

Hij zag hoe de andere oorlogsschepen van de vloot voor- en achter hen voeren. Het vlaggeschip, de *Spiegel*, ging vooruit, een stoer en sterk schip zoals het daar voer in het schrale ochtendlicht onder een wolk van zeil, haar dubbele rijen geschutspoorten geopend en haar kanons te boord. De vlag van de viceadmiraal waaide van haar top en van de vlaggenstok aan haar spiegel bewoog groots en statig de vlag van de Republiek, het 'orange-blanc-bleu'. In zijn sterke verbeelding zag Van Horne hoe een ontzagwekkend breedzijsalvo gegeven werd, een oorverdovend gedonder gevolgd door dichte wolken kruitdamp die

het schip omhulden. Hij had weliswaar nog nooit een oorlogsschip in actie gezien maar in de raadzaal van het stadhuis in zijn geboortestad hing een groot schilderij, waarop een zeeslag was afgebeeld met oorlogsschepen, die bulderende breedzijsalvo 's op elkaar afvuurden. Voor zijn geestesoog zag hij 's-lands schip, de *Spiegel*, in een verwoed gevecht gewikkeld met een groot vijandelijk oorlogsschip, toen hij rauw in zijn dagdromerij werd gestoord.

“Hei daar! Lanterfanter horen niet op zee, adelborst! De tijd van op je krent zitten is voorgoed voorbij, landrot. Kom hier, in de nor is werk genoeg voor je!”

Geschrokken keek Van Hoorne achterom. Daar stond bij het luikhoofd zijn kwelgeest van het eerste uur, met een spottende blik in zijn priemende ogen. Van Hoorne voelde de vlammen uit zijn gezicht slaan en hij hoorde enkele maats om zich heen grinniken. En weg waren die enkele ogenblikken van puur genieten. Terwijl de lentezon steeds hoger klom en steeds krachtiger zijn licht over de kalme Noordzee uitgoot, voelde Van Hoorne zich innerlijk steeds donkerder worden. Gevoelens van schaamte en gekrenkte trots overheersten zijn hart, toen hij Van Maesdam volgde naar de donkere benauwdheid van het benedenschip.

Enkele dagen later barstte de bom. Het was juist minder weer. De vloot werkte zich op in het Kanaal ter hoogte van het eiland Wight. Van Hoorne kwam de nor binnen en zag dat de gehele inhoud van zijn scheepskist over het dek lag verspreid. Zijn nieuwe scheepskist, die de scheepstimmerman voor hem had gemaakt lag ondersteboven in een hoek van het adelborstenverblijf gesmeten. Hij was ziedend.

“Wie is hiervoor verantwoordelijk?” bracht hij met overslaande stem uit. De enige adelborst op dat moment aanwezig, was een van de jongsten, Siebert.

“Het was Van Maesdam.” piepte Siebert, “Hij vond dat je een puinhoop maakte van je plunje en vond dat je een lesje nodig had.”

“Maar dat geeft meneer Van Maesdam nog volstrekt niet het recht om zich zo met mijn spullen te bemoeien.” grauwde Van Hoorne. De frustratie zat hem heel hoog. De afgelopen dagen waren niets dan getreiter geweest, de ene vernedering na de ander.

“Meneer Van Maesdam mag dan de oudste adelborst zijn hier aan boord, maar meneer Van Maesdam heeft onderhand zelf eens een lesje nodig.”

Siebert keek verbaasd naar de oudere jongen voor hem. Aanvankelijk had Van Hoorne hem nogal teruggetrokken geleden, ja timide zelfs. Maar de laatst aan boord gekomen adelborst leek het kennelijk beu te zijn geworden, steeds het mikpunt te zijn van de tirannieke buien van de oudste adelborst. Terwijl Van Hoorne door tierde en met zijn rug naar de deur in het schot stond, werden de ogen van Siebert zo groot als schoteltjes. Hij wees met de vinger langs Van Hoorne heen en probeerde wat te stamelen.

“Zo, meneer Van Hoorne,” hoorde deze achter zich, “gaan we zomaar ineens een grote mond krijgen? Ben ik nog niet streng genoeg voor je geweest?”

Van Hoorne draaide zich met een ruk om. Enkele dagen geleden zou hij zich nog geïntimideerd gevoeld hebben door de grote gestalte en het verlopen gezicht van de adelborst. Maar er was wat hem betreft een grens bereikt.

“Als jij denkt dat je het recht mocht hebben om mijn hele hebben en houwen overhoop te gooien dan heb je het goed mis. Oudste adelborst goed. Verantwoordelijk over de orde en netheid hier prima. Maar wat mij betreft zou je zelf ook wel eens een handje uit kunnen steken in plaats van iedereen hier voor je te laten rennen.”

Van Maesdam keek eerst of hij water zag branden. Toen vertrok zijn opgeblazen gezicht in een grimas.

“Dacht jij, stuk ongeluk, dat je mij de les kon lezen? Kom hier, dan zal ik je!” En met die woorden nam hij een sprong in de richting van Van Hoorne en trachtte hem te grijpen. Maar deze zag de logge gestalte op hem afkomen. Hij was de worstelpartijen met zijn oudste broer nog niet vergeten. Snel deed hij een stap opzij en weerde de grijpende handen van Van Maesdam af. Deze verloor zijn evenwicht en tuimelde over een paar scheepskisten. Vloekend kwam hij weer overeind en schopte hard tegen de zware kisten, maar daarbij bezerde hij zijn rechtervoet. Daardoor kwam hij verder overeind dan de bedoeling was en stootte hij ook nog zijn hoofd tegen de lage dekbalken.

Vloekend stoof hij weer op Van Hoorne af, wild met zijn armen heen en weer maaiend. Deze dook weg maar deze keer was hij net te laat. Van Maesdam greep zijn kraag en rukte hem overeind en stootte zijn rechtervuist met kracht in zijn gezicht. Van Hoorne voelde de pijn toen de grove vuist op zijn jukbeen belandde. Maar hij was ziedend. Hij kreeg de ruimte en sloeg met kracht terug. Zijn linkervuist belandde in de maagstreek van de ander, die kennelijk niet gerekend had op

zoveel tegenstand en dubbel sloeg. Dat gaf Van Hoorne de gelegenheid om het hoofd van Van Maesdam met zijn vuisten te bewerken, maar zover kwam het niet. Plotseling grepen sterke handen hem beet en trokken hem naar achteren.

“Afgelopen met het gevecht, heren.” klonk het achter hem. De diepe stem van de hoogbootsman vulde de benauwde ruimte.

Van Maesdam kwam weer overeind en probeerde van de gelegenheid gebruik te maken om, terwijl Van Damme met een klemmende greep Van Hoorne onder controle hield, deze een paar welgemikte vuistslagen toe te dienen. Maar zover liet de potige onderofficier het niet komen. Terwijl hij met de linkerhand Van Hoorne nog steeds vasthield plantte hij zijn ijzeren rechtervuist tegen de borst van de aanstormende Van Maesdam, onderwijl hem toesissend:

“Naar achteren, jij. Vechten doe je maar tegen de echte vijand.”

Het was of de toch zwaargebouwde adelborst tegen een moker opliep. Hij stakte in zijn beweging en het volgende moment zat hij op zijn platte achterste op het dek.

Inmiddels was ook de eerste officier in de kleine ruimte verschenen.

De Munnik overzag het slagveld, de uitgestrooide inhoud van de scheepskist en de beide gehavende adelborsten.

“Mooi, heren.” teemde hij spottend. “Ik hoop dat jullie straks tegen de Barbarijse kapers ook zo dapper zullen zijn. Maak jullie tenue in orde. Bij vier glazen achtermiddagwacht mogen jullie je bij de kapitein verantwoorden. En wee jullie gebeente als er straks nog een keer gevochten wordt! Dan wordt het laarzen!”

De eerste officier beende het adelborstenverblijf uit, gevolgd door de hoogbootsman, de adelborsten verbluft achterlatend.

“Als je maar niet denkt dat je dit zult gaan winnen.” gromde Van Maesdam. “Ik ben en blijf de oudste adelborst hier aan boord.”

“En als jij maar niet denkt dat ik me nog langer door jou laat koeioneren.” repliceerde van Hoorne. “En je moet je poten thuis houden.”

Van Maesdam keek of hij hem opnieuw wilde aanvliegen, maar wist zich kennelijk te beheersen. In plaats daarvan gromde hij nog wat binnensmonds en schoot langs Van Hoorne heen naar het tussendek, de laatste in gezelschap van een met stomheid geslagen Siebert achterlatend.

De scheepsbel liet juist vier heldere slagen over het dek horen, toen Van Hoorne zijn opwachting maakte bij de kajuit van de kapitein. Hij werd vrijwel meteen binnen gelaten en zag de strenge gestalte tegenover zich, zittend achter zijn tafel, met de rug gekeerd naar de spiegelramen. Aan zijn rechterhand stond De Munnik en aan zijn linkerhand de tweede luitenant Schalmeij, Van Hoorne's divisiechef. De kapitein beduidde Van Hoorne dat hij staande voor hem moest plaats nemen, en nam hem een moment met zijn helderblauwe ogen doordringend op.

"Dat is me een mooie toestand, adelborst Van Hoorne! Nog maar enkele dagen aan boord en nu al een gevecht met een medeadelborst? Waar slaat dat allemaal op? En nog wel met de oudste van het adelborstenverblijf ook. Hebt u moeite met de discipline hier aan boord?"

Een diep gevoel van verontwaardiging maakte zich van Van Hoorne meester. Hij voelde zich onrechtvaardig behandeld en zijn eerdere houding van onzekerheid en verlegenheid was nu geheel verdwenen. "Ziet u, kapitein, zolang ik aan boord ben wordt ik door die draak van een Van Maesdam gepest en getreiterd. Er gaat geen dag voorbij of hij vernedert mij waar iedereen bijstaat. Vanmiddag had hij zonder geldige reden mijn hele scheepskist overhoop gegooid en de inhoud op dek gegooid. Ik begrijp niet wat dat met discipline te maken heeft." Zijn stem trilde van verontwaardiging en terwijl hij nog sprak balden zijn vuisten zich samen terwijl hij strak voor de kapitein in de houding stond.

Deze nam de ziedende jongeman voor hem kalm op maar liet verder niets merken.

"En dus besloot u het recht maar in eigen handen te nemen." stelde de kapitein op bedaarde toon vast. "Waar moet het naar toe met de discipline op een oorlogsschip als men meent zijn eigen rechter te mogen spelen?"

"Hij doet niets anders als eigen rechter spelen. Een tiran is het! Hij onderdrukt iedereen in de nor. Zijn vriendjes trekt hij voor en o wee als je niet naar zijn pijpen danst. Dan kun je het schudden, want hij vergalt je het leven de ganse dag. Is dat discipline?"

Het kwam er scherper uit dan hij had bedoeld maar inwendig kookte hij nog steeds. Werd hij hier nu ook al niet serieus genomen?

Schalmei deed een stap naar voren en beet hem met schelle stem toe: "Houd je brutale mond, Van Hoorne. Je staat voor de kapitein, man."

Maar kapitein Van der Wael hief zijn hand op naar Schalmei.

“Meneer Schalmei, alstublieft. Deze zaak handel ik zelf af.”

Hij richtte zich weer tot Van Hoorne:

“Luister meneer van Hoorne. En knoop wat ik nu ga zeggen voor eens en voor altijd goed in je oren. Ik ben degene die hier de dienst uitmaakt. Ik stel hier de regels op en handhaaf de discipline. Daarvoor heb ik mijn officieren en onderofficieren. Ik duld het op geen enkele manier dat hier aan boord gevochten wordt door wie dan ook, anders dan vechten tegen de vijand. En ik verwacht zeker van mijn officieren, dus ook van aankomend officieren, dat ze het goede voorbeeld geven. Ik ga u nog een kans geven, meneer Van Hoorne, omdat u nog nieuw aan boord bent en kennelijk nog aan een en ander moet wennen. Maar als er weer tussen u en anderen hier aan boord gevochten wordt, dan zult u kennismaken met de keiharde discipline hier aan boord, zoals ik die handhaaf! Is dat duidelijk voor u, meneer Van Hoorne?”

“Kapitein, ik vind ...” maar de ijskoude stem van de kapitein snoerde hem de mond:

“Is dat duidelijk voor u, meneer Van Hoorne?!”

De felblauwe ogen van de kapitein boorden zich in die van Van Hoorne en deze zag daarin iets dat bij hem respect afdwong. Iets van eerlijkheid, iets wat hij nog niet goed kon omschrijven maar dat hem het gevoel gaf, dat hij die man voor hem vertrouwen kon. Hij voelde zijn verontwaardiging, zijn woede wegebber en liet zijn weerstand varen.

“Jawel, kapitein. Het is mij duidelijk. Ik zal niet meer vechten. Maar dan moet hij ...”

“Meneer Van Hoorne!” De kapitein liet zijn ogen flikkeren. “Hij is nog steeds de oudste adelborst en verantwoordelijk voor het adelborstenverblijf. Daartoe heb ik hem aangesteld. De manier waarop hij dat doet heeft hij bij mij te verantwoorden. Van u wordt gehoorzaamheid vereist. Ook aan hem, begrepen?”

Van Hoorne boog het hoofd en liet al zijn weerstand varen.

“Ik heb het begrepen, kapitein.”

“Wel ingerukt dan. Ik wil u voorlopig hier niet meer zien, Van Hoorne!”

Terwijl Van Hoorne groette, zich omdraaide en de kajuit uitliep wisselden de officieren in de kajuit een blik van verstandhouding met elkaar.

“Dat wordt een lastig heerschap.” meende luitenant Schalmei. “Daar krijgen we nog wat mee te stellen.”

De eerste luitenant glimlachte en schudde het hoofd terwijl hij zich tot de kapitein richtte:

“Ik mag hem wel, kapitein. Hij is de eerste die het gewaagd heeft om die vetzak een koekje van eigen deeg te geven. Hij laat zich de kaas niet van het brood eten.”

De kapitein glimlachte eveneens.

“Hij is in ieder geval niet bang om er op te slaan. Maar we zullen de oudste adelporst toch nog maar eens met een hartig woordje toespreken. Ik voel er weinig voor om ze straks allebei met de rotan kennis te laten maken. Laat Van Maesdam maar binnenkomen.”

2 Achtervolging op zee

Traag rolde de deining tegen het schip. 's Lands fregat *Loevesteijn* slingerde loom heen en weer. Het water van de Middellandse Zee was azuurblauw en op een enkele rimpeling na vrijwel vlak. Er was weinig wind en af en toe kilde het grootmarszeil. Het kostte de roerganger veel moeite om het schip op koers te houden. Van Hoorne genoot van een paar vrije momenten voor hij op wacht moest en hij bracht die zoals hij graag deed door op zijn geliefde plekje, de bezaansmars. Het was warm. De zon naderde het zenit en joeg de temperatuur aan dek en vooral benedendeks op tot een onaangename hoogte. Het pek in de breeuwnaden van de dekken smolt en benedendeks was het vochtig en benauwd. Maar Van Hoorne koesterde zich behaaglijk in de zon, terwijl het flauwe briesje hem net genoeg verkoeling bracht. Hij schurkte zijn rug tegen het stompe einde van de bezaansmast, dat door het platform stak, en gaf zich over aan zijn dagdromerijen. Anderhalve maand waren ze nu onderweg. De tijd was snel voorbij gegaan. Na de aanvaring tussen Van Hoorne en Van Maesdam in het adelsborstverblijf enkele dagen na hun vertrek, was er een redelijke rust ontstaan in de nor. Het onderhoud dat de kapitein met de beide adelsborsten had gehad, had voor een soort wapenstilstand tussen de twee kemphanen gezorgd. Het was Van Hoorne duidelijk dat de kapitein de oudste adelsborst niet had laten vallen en hij had, zij het knarsetandend, diens hogere positie aanvaard. Maar het onderhoud tussen de kapitein en Van Maesdam had toch ook zijn uitwerking niet gemist. De pesterijen en de vernederende opmerkingen van de oudste adelsborst waren opgehouden. Niet dat ze nu vrienden van elkaar waren. Nee, verre van dat. Maar er was sprake van een zekere berusting in hun lot. Van Hoorne had aanvaard dat Van Maesdam het in de nor voor het zeggen had en Van Maesdam deed kennelijk zijn uiterste best om niet toe te geven aan zijn pestbuien. Althans niet waar Van Hoorne bij was. Hij had van de andere adelsborsten begrepen dat vooral de jongsten het zo nu en dan moesten ontgelden, voornamelijk als Van Hoorne op wacht was. Hij liet het maar zo, al kostte het hem af en toe moeite om niet toe te geven aan zijn sterk gevoel voor rechtvaardigheid.

Aanvankelijk had het moeite gekost om het Kanaal door te zeilen. Zwaar weer in het Kanaal en in de Golf van Biskaje had voor oponthoud gezorgd. Enkele schepen hadden tamelijk veel averij opgelopen en dat had het noodzakelijk gemaakt om Cadiz aan te doen voor herstel. Daarop waren ze Gibraltar gepasseerd en de 'Méditerranée' opgevaren.

Gedurende enige tijd had De Ruyter de vloot bijeen gehouden maar op een dag kregen de kapiteins van de *Loevesteijn* en het fregat *Drenthe* de opdracht om zelfstandig Barbarijse- en Turkse kaperschepen op te sporen en te veroveren, christenslaven te bevrijden en "muzelmannen" gevangen te nemen. Ze waren nu al enkele dagen op zichzelf aangewezen en behoudens enkele Spaanse en Genuese koopvaarders, hadden ze nog maar weinig andere schepen gezien. De kreet van de uitkijk in de fokkemast was dan ook een welkome afleiding op de eentonigheid van de alledaagse scheepsroutine. "Zeil in zicht!"

Die kreet bracht Van Hoorne overeind. Hij keek uit over het blauwe wateroppervlak en kon aanvankelijk niets ontdekken. Maar nadat de uitkijk een nadere richting had aangegeven, zag hij aan bakboord op de horizon iets wat op een zeil leek.

De *Loevesteijn* voer op een oostelijke koers, ongeveer evenwijdig aan de Noord-Afrikaanse kust, waarvan de vage contouren op de achtergrond zichtbaar waren. Het naderende zeil kwam snel op en was na een kwartier al duidelijk te zien. Van Hoorne was nog niet zo bekend met de tuigages en scheepstypen, die in de Middellandse Zee voorkwamen, en hij kon het schip dan ook niet thuis brengen. Wel zag hij onmiddellijk dat het geen schip was uit de Noord-Europese wateren.

Het in zicht komen van het zeil zorgde onmiddellijk voor drukte en bedrijvigheid aan boord. De kapitein was aan dek gekomen, samen met de eerste officier, en beiden tuurden vanaf de kampanje door hun kijkers naar het vreemde schip. Het was echter nog te ver om vanaf die plaats duidelijk te onderscheiden wat voor schip het betrof. Van Hoorne zag Van der Wael naar de grote rust aan bakboord lopen en openteren in het grootwant, de kijker in zijn gordel gestoken. Met de snelheid en het gemak van een jonge matroos klom de kapitein buitenom langs het puttingwant naar de grote mars.

Het zeil was nu beter te zien dan eerst. Van Hoorne kon duidelijk meerdere masten onderscheiden en voor zover hij het kon zien lag het

schip een zuidelijke koers voor, een koers die hen dicht bij elkaar zou brengen.

De kapitein had kennelijk genoeg gezien want hij verliet de grote mars en begaf zich weer naar beneden. Van Hoorne wipte eveneens overeind en enterde zo snel hij kon langs het bezaanswant af naar het halfdek. Hij wilde erbij zijn als de kapitein zijn bevindingen aan de officieren doorgaf. Ongeveer gelijktijdig met de kapitein kwam hij op het halfdek aan en bleef op een bescheiden afstand luisteren naar diens verslag.

“Voorste mast is vierkant getuigd, twee latijnzeilen. Zo te zien is het een polacca, waarschijnlijk uit Tunis.”

De opperstuurman, Gerbrand Riethveldt, die het naderende schip vanaf de kampanje had geobserveerd, mengde zich in het gesprek.

“Ik meen haar te herkennen, kapitein. Volgens mij is het de *Ghardiaia*, een Tunesische kaper, waarop we in het verleden al vaker jacht hebben gemaakt.”

“Hmm.” reageerde De Munnik. “In dat geval zullen ze ons dichterbij laten komen om te zien wat voor vlees ze in de kuip hebben. Als ze merken dat we een Hollands oorlogsschip zijn trekken ze zeker aan hun stutten. Klaar maken voor actie, kapitein?”

Van der Wael schudde zijn hoofd.

“Het heeft geen zin om nu al de gevechtsposten te laten bezetten. Laat het me direct weten als ze van koers verandert. Ik ben nog even beneden.”

Hij draaide zich om, tuurde nog enkele ogenblikken naar het steeds dichterbij komende schip en verdween weer benedendeks.

Van Hoorne stond even in dubio. Hij had nog ongeveer een half uur voor hij op post moest. Er was dus even tijd om naar de nor te gaan. Anderzijds was dit een van de eerste momenten van een op handen zijnde actie en hij vond het razend spannend.

“Aan dek!” kreet de stem van de uitkijk weer.

“Schip verandert koers!”

“Ah, ze hebben ons gezien.” reageerde De Munnik en wendde zich tot Van Hoorne, die op dat moment het dichtst bij hem stond.

“Jonker, mijn complimenten aan de kapitein. Waarschuw hem terstond.”

Snel rende Van Hoorne de trap van het halfdek af naar beneden om even later in het kielzog van de kapitein weer terug te keren.